

טל חיים. שיעורים במסכת שבת לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, שנאמרו בסיעתא דשמיא בבית המדרש של ישיבת תורת החיים. חלק שלישי

הרב טל שליט"א, ראש ישיבת 'תורת החיים' – לשעבר בנווה דקלים שבגוש קטיף ועתה בישוב 'יד בנימין', מוציא לאור כרך נוסף בסדרת 'טל חיים', ובו תמצית חידושי וביאוריו בסוגיות למדניות והלכתיות מן מהדרגה הראשונה, כאלו שכל הראשונים והאחרונים דנו ודשו בהן, ולכאורה לא השאירו בהן מקום לחידוש כלשהו. בא הרב טל, ולאחר עיון מעמיק בהתמדה עצומה, ולאחר הרצאת ביאוריו וחידושי לאוזני תלמידי-החכמים שבישיבתו, הוא מגלה למעיינים שמקום רחב עוד הניחו לו להתגדר בו.

י"א סוגיות בכרך זה, כולן ידועות ומפורסמות, העוסקות בהלכות מעשיות יומיות ושבת-שבתיות - בהן דין הוספה מחול על הקודש, קביעת זמן בין השמשות הלכה למעשה, כמה דינים בהדלקת נר שבת, הלכות קידוש לפרטיהן, דיני חולה ופיקוח נפש בשבת, אמירה לגוי ועוד. הדיונים מתרחבים להם לעיתים לעקרונות ההלכה; כך חלק ניכר מן הדיון בסוגיית בין השמשות נוגעת לכללי ספק-ספיקא, מהו בדיוק 'ספק משם אחד', ומדוע ספק-ספיקא בסברות שונה מהותית מספק-ספיקא הסתברותי. למעשה הרב המחבר מכריע בעניין בין השמשות כמנהג העולם להחשיב את שקיעת החמה ההלכתית בשקיעת גלגל השמש הנראה לעינינו, ולסמוך על כך לכתחילה לעניין זמן קריאת שמע של ערבית וכד'; אולם היות ולעניין זאת השבת המנהג אינו חד משמעי – הרי רבים חוששים לשיטת רבנו תם ומוציאים את השבת הרבה יותר מאוחר - לכן ממידת חסידות יש לדעתו להוציא את השבת כחמישים דקות אחר השקיעה, כפי אחת ההבנות בשיטת התנא רבי יהודה, ועל פי כלל הפסיקה 'הלכה כבתראי' בו ניתן להכריע בין דעות אמוראים, יעויין שם באורך. במהלך הדיון דוחה הרב טל את הבנת האחרונים בדעת הרדב"ז בקביעתו הידועה שיש לדחות מילת תינוק שנולד בבין השמשות של ליל שבת ליום ראשון שאחרי השבת הבאה, ונותן הסבר משלו לסוגיא; והדברים יוצאים מאירים ובהירים.

ברוב הסוגיות שהרב טל נכנס אליהן הוא זוכה, אחר שהוא מנתח את השיטות ומציג את הקשיים שבהן, לפתור מבוכות שדנו בהן דורות רבים בדרכים מחודשות ומקוריות, שדרך מתיישבות תמיהות רבות שהעסיקו את גדולי הדורות; פעמים רבות יש למסקנותיו גם השלכות למעשה, לעיתים שלא כמקובל, ובכל זאת – כפי שניכר בסוגיית בין השמשות הנ"ל למשל – המנהג המקובל הוא אבן דרך משמעותית בעיניו בכל הכרעה הלכתית.

כך גם בסוגיית חיוב הדלקת נר שבת למי שמתארח בבית אחר שבו בעלת הבית מדליקה נרות, מכריע הרב טל – לאחר השוואה בין נר שבת לחנוכה, ובין אכסנאי לאורח, וביור שיטות הראשונים בסוגיא – שיש לנהוג כשיטת מהר"ם מרוטנבורג שאין חובה לאורח להדליק נר נוסף במקום שבו הוא אוכל עם בעלי הבית (אלא רק, אם ירצה, במקום שבו הוא ישן), וכפי שנהגו בכל הקהילות שגבאי הכנסת אורחים היה 'מחלק' את האורחים לבעלי הבתים רק אחרי תפילת ליל שבת, וישראל בני נביאים הם והכריעו במנהגם כדעת מהר"ם ותלמידיו שאין דין שבת כדין חנוכה...

עוד דיו רב נמצא בקולמוסו של ראש הישיבה הרב טל שליט"א, וניתן להניח שסדרת הספרים 'טל חיים' תמשיך להעשיר את עיונם ופסיקתם של לומדי תורה רבים, שדרכי לימודו וחידושיו של הרב טל מוצאים מסילות בליבם.